

Factsheet: NL43_18

Heiligenbergerbeek

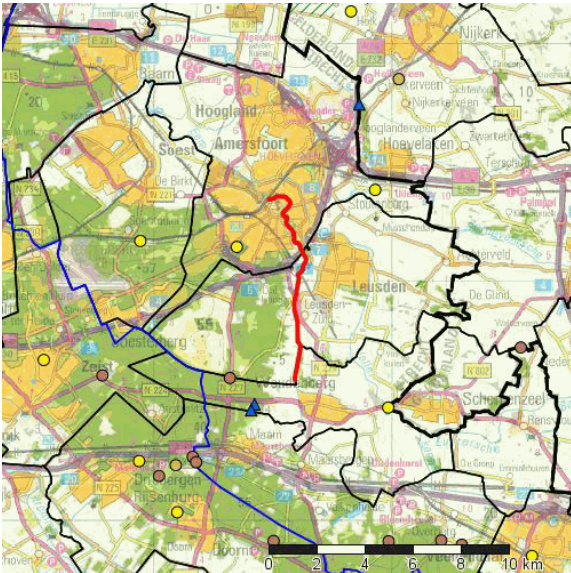
-DISCLAIMER-

De informatie die in deze factsheet wordt weergegeven is bijgewerkt tot en met het moment van het aanmaken van deze factsheet, zoals vermeld in de voettekst. Deze factsheet is een werkversie ten behoeve van eigen gebruik door de waterbeheerder. Hoewel waterbeheerders en Informatiehuis Water alles in het werk gesteld hebben om de meest actuele gegevens in deze factsheet te verwerken, kan niet worden uitgesloten dat de factsheet onjuiste of onvolledige informatie bevat.

1. Basisgegevens

Dit onderdeel beschrijft de kenmerken van het waterlichaam en geeft informatie over de beschermde gebieden, die een relatie met het waterlichaam hebben.

Naam:	Heiligenbergerbeek	Code:	NL43_18
Deelstroomgebied:	Rijn Oost	Type:	R5 (Langzaam stromende middenloop/benedenloop op zand)
Waterbeheerder:	Waterschap Vallei en Veluwe	Status:	Sterk Veranderd
		Wateronttrekking t.b.v. menselijke consumptie:	Nee
Provincies:	Provincie Utrecht		
Gemeenten:	Amersfoort, Leusden, Woudenberg		

	KRW Waterlichaam		Zwemwaterlocatie
	Provinciegrens	Winningen water voor menselijke consumptie:	
	Waterschapsgrens		Publieke grondwaterwinning
	Gemeentegrens		Industriële grondwaterwinning
	Natura2000 gebied		Overige grondwaterwinning
	Schelpdierwater		Inname oppervlaktewater

Karakterschets:

Het waterlichaam wordt gevormd door het beekgedeelte vanaf de samenkomst van de Oude Lunterse beek en de Woudenbergse Grift tot aan de monding van de singelgracht van Amersfoort in de Eem. Het stroomgebied van de Heiligenberger beek is 7.273 ha groot. Tevens watert een gebied van 4.100 ha, via grondwaterstroming, af via de Heiligenberger beek. Het grondgebruik bestaat uit bos (voornamelijk op de Utrechtse heuvelrug), landbouw op 60 % van het gebied met zichtbare afwatering en 30% is stedelijk gebied (de kernen Woudenberg, Maarsbergen, Maarn, Leusden, Overberg en een deel van Amersfoort).
x000D

Er wordt in de Heiligenberger beek water ingelaten vanuit de Rijn ten behoeve van doorspoeling van de stadswateren van Amersfoort, het op peil houden van sloten in het landbouwgebied en het handhaven van stroming in de beek. In droge periodes bestaat het water in de Heiligenberger beek grotendeels uit het effluent van de rwzi's Ede en Veenendaal.
x000D

Bij een afvoer groter dan 4 m³/s (een à enkele keren per jaar) wordt er ook water via de Vosheuvelbeek afgeleid; de Vosheuvelbeek heeft een veel grotere afvoercapaciteit dan de stadsgrachten waardoor overlast in Amersfoort wordt voorkomen.
x000D

Het peil in de waterlopen wordt gehandhaafd door middel van een groot aantal stuwen; verscheidende waterlopen zouden anders in de zomerperiode kunnen droogvallen.
x000D

Beschermde gebieden:

Er zijn geen beschermde gebieden vermeld.

2. Belastingen en effecten van menselijke activiteiten

Dit onderdeel beschrijft de significante belastingen op het waterlichaam en geeft informatie over de effecten ervan op het waterlichaam.

Menselijke activiteiten en effecten

Hoofdgroep	Belasting	Functie	Effect
puntbronnen	riooloverstorten	Overig	Stikstof, fosfaat en zuurstof.
diffuse bronnen	door run-off (afstromend wegwater en regenwaterriolen)	Overig	Benzo(a)antracene, benzo(b)pyreen, fluorantheen
diffuse bronnen	door landbouwgronden	Landbouw	Stikstof, fosfaat en zuurstof.
regulering waterbeweging	kanalisatie c.q. normalisatie van de waterloop	Afwatering	Macrofauna en vis.
regulering waterbeweging	stuw: verschil waterstand : verhogen waterstand (peilbeheersing)	Waterhuishouding (overig)	Macrofauna en vis.
regulering waterbeweging	wateroverdracht stroomgebieden (wateraanvoer en/of waterafvoer)	Waterhuishouding (overig)	Benzo(a)antracene, benzo(b)pyreen, fluorantheen, Stikstof, fosfaat en cobalt.
overige belastingen	intensief beheer en onderhoud (incl. oevers)	Afwatering	Macrofauna en vis.
overige belastingen	overige	Overig	Cobalt.

Toelichting belastingen:

3. Status, doelen en toestand

Dit onderdeel beschrijft status en doelen van het waterlichaam. Daarbij wordt gemotiveerd indien:

- de status sterk veranderd of kunstmatig is;
 - de doelen afwijken van doelen die nationaal zijn vastgelegd via het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water.
- Verder wordt hier aangegeven hoe de toestand van het waterlichaam zich verhoudt tot die doelen en de toestand in de periode tot 2021.

Status: Sterk Veranderd

Hydromorfologische herstelmaatregelen die niet uitgevoerd kunnen worden vanwege significante negatieve effecten aan gebruiksfuncties en/of milieu in bredere zin:

Maatregelen wel beschouwd, niet uitvoerbaar	gebruiksfuncties				
	Milieu in brede zin	Scheepvaart, havens, recreatie	Activiteiten waarvoor water wordt opgeslagen	Waterhuishouding en bescherming tegen overstromingen	Overige duurzame activiteiten
Hanteren natuurlijk waterpeil in agrarisch gebied				■	
Verwijderen stuwen in intensief agrarisch gebied				■	

Motivering per gebruiksfunctie

Gebruiksfunctie: Waterhuishouding, bescherming tegen overstromingen, afwatering
Motivering: Verwijderen stuwen: De waterhuishouding in gebieden met een intensief agrarische functie vraagt om een gereguleerd waterpeil. Het verwijderen van stuwen zal in de zomermaanden leiden tot lage waterstanden, hetgeen voor de functie landbouw onacceptabel is. Anders, uitvoering onderhoud: De waterhuishouding in gebieden met een intensief agrarische functie vraagt om een gereguleerd waterpeil. Het niet meer uitvoeren van onderhoud zal schade opleveren voor de functie landbouw, doordat er als gevolg van een verminderde afvoercapaciteit wateroverlast kan optreden. Door de uitvoering van onderhoud kan de kwaliteit nadelig worden beïnvloed.

Beschouwde alternatieven

Alternatieven voor de ingrepen die hebben geleid tot het sterk veranderde karakter van het waterlichaam zijn beschouwd, maar deze zijn verworpen om de volgende reden(en):

- Ja, onevenredig hoge kosten

Motivering:

(Er is geen motivering gegeven)

Chemie en chemische stoffen ecologie

Normoverschrijding bij beoordeling in rapportagejaar 2014

Chemische toestand stoffen (KRW)	Specifieke verontreinigende stoffen (KRW)
- benzo(a)pyreen (BaP) - fluorantheen (Flu)	- benzo(a)antraceen (BaA) - kobalt (Co)

Prognose normoverschrijding toestand 2021

Prioritaire Stoffen (KRW)	
- benzo(a)pyreen (BaP) - fluorantheen (Flu)	

Motivering chemische toestand:

De PAK benzo(a)pyreen en fluorantheen geven normoverschrijdingen. De concentraties en bronnen zijn t.o.v 2009 niet anders geworden maar de beoordeling wel (BKMW 2015). Een belangrijke diffuse bron van PAK is verkeer. Via de lucht (droge- en natte depositie; neerslag) komen PAK in het (water) milieu terecht. Gezien de hoge verkeersdichtheid in Nederland en de import via de lucht vanuit het buitenland, zal deze problematiek blijven en een landelijke aanpak vragen.

Biologie

Beoordeling periode 2009-2015	GEP	Toestand 2009	Toestand 2010-2015	Prognose toestand 2021
Macrofauna (EKR)	≥ 0,45			
Overige waterflora (EKR)	≥ 0,30			
Vis (EKR)	≥ 0,25	 *		
Fytoplankton (EKR)	NVT	NVT	NVT	

Algemeen fysische chemie

Fosfor totaal (zomergemiddelde) (mg P/l)	≤ 0,11	 *		
Stikstof totaal (zomergemiddelde) (mg N/l)	≤ 2,30	 *		
DIN (winterperiode) (mg N/l)	NVT	NVT	NVT	
Zoutgehalte (zomergemiddelde) (mg Cl/l)	≤ 150	 *		
Temperatuur (max. waarde) (gr.C)	≤ 25,0	 *		
Zuurgraad (zomergemiddelde) (-)	5,5 - 8,5	 *		
Zuurstofverzadiging(sgraad)(zomergemiddelde) (%)	70 - 120	 *		
Doorzicht (zomergemiddelde) (m)	NVT	NVT	NVT	

Legenda: blauw = zeer goed, groen = goed, geel = matig, oranje = ontoereikend, rood = slecht, leeg = geen gegevens

*: deze toestandsbeoordeling betreft een beheerdersoordeel.

Afhankelijk van het type KRW-waterlichaam dat gebruikt is voor de toestandsbeoordeling (het doeltyp, hier R5) zijn bepaalde maatlaten niet van toepassing. Deze maatlaten zijn met NVT in de toestandskolommen gemarkeerd.

Motivering ecologische toestand:

Vis zal naar verwachting in 2021 beter zijn dan in 2015, maar nog niet voldoen aan de GEP. Dit o.b.v. expert judgement.

SVS zijn nu niet goed en dit zal naar verwachting in 2021 ook nog het geval zijn. Er wordt komende planperiode onderzoek gedaan naar deze overschrijdingen en de natuurlijke achtergrondgehalten van kobalt welke het oordeel 2021 kan doen veranderen. Voor de PAK benzo(a)antraceen zie de motivering bij 'chemie'.

Eindoordeel		2009	2010-2015
Chemie	Totaal	 *	
Ecologie	Totaal	 *	
	Biologie	 *	
	Fysische chemie	 *	
	Specifiek verontreinigende stoffen	 *	

Legenda:

- Chemie: blauw = goed/voldoet, rood = niet goed/voldoet niet
- Ecologie: blauw = zeer goed, groen = goed/voldoet, geel = matig,
 oranje = ontoereikend, rood = slecht/voldoet niet

*: deze toestandsbeoordeling betreft een beheerdersoordeel.

Toestand 2010-2015 is gebaseerd op beoordeling met Aquo-kit, rapportagejaar 2014

4. Maatregelen

Hier worden de maatregelen opgesomd die specifiek zijn voor het waterlichaam. Deze maatregelen vormen een aanvulling op de generieke maatregelen die zijn beschreven in het stroomgebiedbeheerplan.

Bij de maatregelen uit de plannen van 2009 is de status aangegeven. Ook andere maatregelen die tot 2015 worden uitgevoerd kunnen worden vermeld.

De nieuwe maatregelen zijn opgedeeld naar periode van uitvoering (2016 - 2021 en na 2021). Verder is aangegeven wanneer een maatregel uitsluitend is gericht op de opgave op grond van een beschermd gebied. De vermelde voortgang per maatregel betreft gegevens die begin 2014 zijn bijgewerkt t/m 31 december 2013.

Maatregelen opgevoerd in SGBP 2009 voor de periode t/m 2015

Oorspronkelijke naam: Aanpassendwarsprofiel en aanbrengen variatie substraat/structuren + nat vr oever	Omvang: 5,5 km
SGBP omschrijving: verbreden / nvo; langzaam stromend / stilstaand water	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Voortgang: Planvoorbereiding: 0,7 Uitgevoerd: 2,7 Ingetrokken: 2,1	Motivering: o.a. Maanweg, Vosheuvelbeek (0,7km) Den Treek en Groot Schuttershoef maatregel buiten waterlichaam (Heigraaf en Oude Lunterse beek)
Toelichting:	Motivatie: In dit waterlichaam zijn veel maatregelen buiten het waterlichaam onterecht opgevoerd als KRW maatregel, daarom overschrijdt de totale opgave van 9,2km herinrichting (waarvan 3,7km gefasseerd) de lengte van het waterlichaam. Het hele waterlichaam zal heringericht worden, de restopgave zal ingetrokken moeten worden.
Oorspronkelijke naam: Duurzaam Bodembeheer	Omvang: 45 stuks
SGBP omschrijving: verminderen emissie nutriënten landbouw	
Initiatiefnemer: Provincie	
Voortgang: In uitvoering: 45	Motivering:
Toelichting:	Het indicatieve aantal deelnemers is gebaseerd op de relatieve omvang van het areaal grasland in het waterlichaam ten opzichte van het totaal in het beheergebied, uitgaande van de doelstelling van 500 deelnemers. Motivatie: Het is 1 project, met een vooraf niet te bepalen aantal deelnemers (daarom zou de omvang van 45 beter terug gebracht kunnen worden naar 1)
Oorspronkelijke naam: natuur de stad in	Omvang: 1 km
SGBP omschrijving: verbreden / nvo; langzaam stromend / stilstaand water	
Initiatiefnemer: Gemeente X	
Voortgang: Planvoorbereiding: 1	Motivering:
Toelichting:	ongewijzigd
Oorspronkelijke naam: Rijdend en varend maaien en afvoer maaisel	Omvang: 9,5 km
SGBP omschrijving: uitvoeren actief vegetatie- / waterkwaliteitsbeheer	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Voortgang: Uitgevoerd: 9,5	Motivering: In deze beek is een uitgebreide pilot succesvol uitgevoerd die als voorbeeld zal dienen voor andere waterlichamen
Toelichting:	ongewijzigd
Oorspronkelijke naam: Vermindering afspoeling erven	Omvang: 2 stuks
SGBP omschrijving: verminderen emissie nutriënten landbouw	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Voortgang: In uitvoering: 2	Motivering:
Toelichting:	Motivatie: Het is 1 project, met een vooraf niet te bepalen aantal deelnemers (daarom zou de omvang van 2 beter terug gebracht kunnen worden naar 1)

Oorspronkelijke naam: Aanpak overstorten	Omvang: **) stuks
SGBP omschrijving: aanpakken riooloverstorten	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Voortgang: In uitvoering: 1	Motivering: Invulling door uitvoering WKS studies; nog te starten met WKS Oldebroek; nog bezig met Apeldoorn voor overige WKS studies: maatregelen grotendeels bekend, maar nog niet uitgevoerd
Toelichting:	***) in totaal 1 stuks voor het beheergebied waterbeheerder. ongewijzigd

Oorspronkelijke naam: Onderzoek diffuse bronnen in stedelijk gebied	Omvang: **) stuks
SGBP omschrijving: uitvoeren onderzoek	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Voortgang: In uitvoering: 1	Motivering: Invulling door uitvoering WKS studies; nog te starten met WKS Oldebroek; nog bezig met Apeldoorn voor overige WKS studies: maatregelen grotendeels bekend, maar nog niet uitgevoerd
Toelichting:	***) in totaal 1 stuks voor het beheergebied waterbeheerder. ongewijzigd

Oorspronkelijke naam: Onderzoek naar waterafvoer en peilbeheer	Omvang: **) stuks
SGBP omschrijving: uitvoeren onderzoek	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Voortgang: Uitgevoerd: 1	Motivering: Resultaat: nota ecologische uitgangspunten bij peilbesluiten
Toelichting:	***) in totaal 1 stuks voor het beheergebied waterbeheerder. ongewijzigd

Oorspronkelijke naam: Voorlichting en educatie	Omvang: **) stuks
SGBP omschrijving: geven van voorlichting	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Voortgang: Uitgevoerd: 6	Motivering: dit is in kader verschillende projecten uitgevoerd
Toelichting:	***) in totaal 6 stuks voor het beheergebied waterbeheerder. ongewijzigd

Maatregelen gepland voor de periode 2016-2021

Oorspronkelijke naam: Natuurvriendelijke inrichting	Omvang: 0,78 km
SGBP omschrijving: verbreden / nvo; langzaam stromend / stilstaand water	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Andere richtlijn:	
Toelichting:	Door een natuurvriendelijke inrichting, passend bij het desbetreffend watertype, wordt meer ruimte gecreëerd zodat meer ruimte ontstaat voor differentiatie. In beken voornamelijk differentiatie in stroomsnelheid en bodemsubstraat, in sloten en kanalen voornamelijk differentiatie in begroeiing.

Oorspronkelijke naam: Onderzoek overig verontreinigende stoffen	Omvang: **) stuks
SGBP omschrijving: uitvoeren onderzoek	
Initiatiefnemer: Waterschap Vallei en Veluwe	
Andere richtlijn:	
Toelichting:	***) in totaal 1 stuks voor het beheergebied waterbeheerder.

5. Toepassing uitzonderingen

De KRW biedt ruimte om af te wijken van de doelen. Zo kan de realisatie van doelen worden gefaseerd en kunnen doelen worden verlaagd. Ook mag rekening worden gehouden met bepaalde nieuwe ontwikkelingen. Dit alles moet wel passen binnen de randvoorwaarden van de richtlijn. Het gebruik van deze uitzonderingen en de motivatie dient hier te worden gegeven.

Fasering van doelbereik tot na 2021

Voor alle stoffen en kwaliteitselementen waarvoor in onderdeel '3. Status, doelen en toestand' is aangegeven dat de prognose voor 2021 niet "goed" is, is fasering aan de orde.

Motiveringsgrond	Kwaliteitselement
Natuurlijke omstandigheden	fosfor totaal, Overige relevante verontreinigende stoffen, Vis-kwaliteit
Technisch onhaalbaar	benzo(a)pyreen, Chemische toestand, fluorantheen, fosfor totaal, Overige relevante verontreinigende stoffen

Motivering per motiveringsgrond

Natuurlijke omstandigheden

Uit onderzoek is gebleken dat het een aantal jaar kan duren voordat het ecosysteem zich volledig heeft aangepast aan een nieuwe situatie, bijvoorbeeld omdat het tijd kost voor bepaalde soorten om nieuw habitat te koloniseren. Om deze redenen worden effecten van getroffen maatregelen pas later zichtbaar. Geforceerd ingrijpen in de biologie zelf is – voor zover al uitvoerbaar – kostbaar en roept vaak veel maatschappelijke weerstand op. Daardoor wordt het doel vooralsnog niet bereikt. Specifiek voor kobalt geldt dat het waarschijnlijk natuurlijke achtergrondconcentraties betreft. Herkomst en mogelijke aanpak zullen in Rijn-Oost nader onderzocht worden. Door nalevering van fosfaat uit de bodem wordt niet voldaan aan de norm. Verbetering is vooral afhankelijk van generiek beleid.

Technisch onhaalbaar

Specifiek voor kobalt geldt dat het waarschijnlijk natuurlijke achtergrondconcentraties betreft. Herkomst en mogelijke aanpak van kobalt en PAK zullen in Rijn-Oost nader onderzocht worden. Verbetering van de situatie voor Ptotaal is vooral afhankelijk van generiek beleid.

Doelverlaging

Conform beleidsafspraken wordt voor 2021 niet overgegaan tot doelverlaging.

Tijdelijke achteruitgang

Wordt er beroep gedaan op art. 4.6 KRW m.b.t. tijdelijke achteruitgang?

Motiveringsgrond	Kwaliteitselement
Overmacht	benzo(a)pyreen, Chemische toestand, fluorantheen, stikstof totaal

Motivering per motiveringsgrond

Overmacht

N en P: De achteruitgang is veroorzaakt door de strengere norm voor stromende wateren.

BaP en Flu: De achteruitgang is veroorzaakt doordat de beoordelingsmethode is gewijzigd.

Nieuwe ontwikkelingen

Wordt er beroep gedaan op art. 4.7 KRW m.b.t. nieuwe veranderingen in fysische omstandigheden van het waterlichaam?

Er wordt geen beroep gedaan op art. 4.7 KRW.